

**MAKTABGACHA YOSHDAI BOLALARDA IJODKORLIKNI
RIVOJLANTIRISHDA QO'L MEHNATI FAOLIYATLARIGA INNOVATSION
YONDASHUV**

Megziyayeva Muqaddina Nurali qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishda qo'l mehnati faoliyatining o'rni va ahamiyati yoritilgan. Maqolada an'anaviy qo'l mehnati usullarini innovatsion texnologiyalar va noan'anaviy materiallar bilan boyitish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, bolalarning mayda motorikasini rivojlantirish orqali ularning mantiqiy va kreativ fikrlashini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar keltirilgan. Tadqiqot natijasida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'l mehnati mashg'ulotlarini tashkil etishda yangicha yondashuvlarning samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yosh, ijodkorlik (kreativlik), qo'l mehnati, innovatsion yondashuv, noan'anaviy materiallar, mayda motorika, estetik tarbiya, loyihalash, maktabgacha ta'lim tashkiloti (MTT).

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri – har tomonlama rivojlangan, mustaqil va ijodiy fikrlaydigan shaxsni tarbiyalashdir. Bolalikning ilk davrlaridanoq bolada yaratuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish uning kelajakdagi intellektual salohiyatini belgilab beradi. Xususan, maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda qo'l mehnati faoliyati eng samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Qo'l mehnati nafaqat bolaning qo'l harakatlarini (mayda motorikasini) rivojlantiradi, balki uning diqqatini, tasavvurini va mantiqiy fikrlashini ham o'stiradi. Biroq, bugungi kun talabi shundaki, an'anaviy qog'oz va yelim bilan ishlash usullari bolalarning qiziqishini to'liq qondira olmaydi. Shu sababli, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni olib kirish – turli xil teksturali materiallar, chiqindi buyumlar bilan ishlash, "Art-terapiya" elementlaridan foydalanish va STEAM texnologiyalarini qo'llash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'tkaziladigan qo'l mehnati mashg'ulotlarini qanday qilib yangi bosqichga olib chiqish, ularda "men qila olaman"

hissining shakllanishi va ijodiy mahsulot yaratish jarayonidagi psixologik o‘zgarishlar ilmiy-nazariy jihatdan o‘rganiladi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual va estetik rivojlanishida qo‘l mehnati faoliyati o‘ziga xos fundamental ahamiyatga ega. Psixologik nuqtayi nazardan, bu yoshdagi bolalarda olamni anglash jarayoni bevosita ob’ektlar bilan muloqot qilish va ular ustida amaliy ish bajarish orqali kechadi. L.S. Vigotskiy ta’kidlaganidek, "bola tafakkuri uning barmoq uchlaridadir". Binobarin, qo‘l mehnati mashg‘ulotlari nafaqat oddiy buyumlar yasash, balki bolaning miya po‘stlog‘idagi nutq va mantiq markazlarini faollashtiruvchi murakkab kognitiv jarayondir. Innovatsion yondashuv deganda, biz bugungi kunda ushbu faoliyatni shunchaki nusxa ko‘chirish (namunaga qarab yasash) darajasidan, bolaning shaxsiy g‘oyalarni realizatsiya qilish darajasiga olib chiqishni tushunamiz.

Zamonaviy maktabgacha ta’limda qo‘l mehnatiga innovatsion yondashuvning birinchi yo‘nalishi — materiallar bazasini boyitishdir. An’anaviy rangli qog‘oz va karton o‘rniga bugun tabiat in’omlari, ikkilamchi xomashyolar (plastik idishlar, mato bo‘laklari, tugmalar, simlar) va zamonaviy sintetik materiallar (fomiran, izolon, kinetik qum) kirib kelmoqda. Bunday rang-baranglik bolada sensor tajribani kengaytiradi. Masalan, qattiq va yumshoq, g‘adir-budir va silliq yuzalarni bir kompozitsiyada uyg‘unlashtirish orqali bola taktil (sezgi) idrokini kuchaytiradi. Innovatsiya bu yerda nafaqat yangi materialda, balki unga nisbatan bolada uyg‘onadigan qiziqish va muammoli vaziyatni yechish qobiliyatidadir. Bola "bu quti qanday qilib robotga aylanishi mumkin?" degan savol ustida bosh qotirar ekan, unda muhandislik tafakkurining ilk kurtaklari namoyon bo‘ladi.

Ikkinchi muhim yo‘nalish — bu texnologik yondashuvlardir. Hozirgi kunda maktabgacha ta’limda STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) metodologiyasi qo‘l mehnati bilan uyg‘unlashib ketmoqda. Bolalar faqatgina qog‘ozdan gul yasab qolmay, balki o‘sha gulning konstruksiyasini, uning muvozanatini saqlashini va geometrik shakllarini tahlil qiladilar. Bu jarayonda ijodkorlik matematik hisob-kitob va fazoviy tasavvur bilan boyitiladi. Masalan, lego-konstruksiyalash yoki turli bloklar yordamida loyihalash bolada tizimli fikrlashni shakllantiradi. Innovatsion yondashuvda tarbiyachi tayyor qolipni bermaydi, balki bolaga yo‘nalish beruvchi "fasilitator" vazifasini

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 03. Issue 01. January 2026

bajaradi. Bola o‘z xatosini o‘zi tuzatishi, yangi ranglar kombinatsiyasini kashf etishi uchun erkinlik beriladi.

Uchinchi yo‘nalish — bu integratsiyalashgan faoliyat. Qo‘l mehnati mashg‘ulotlarini ona tili, atrof-muhit bilan tanishish va musiqa darslari bilan bog‘lash yuqori samaradorlik beradi. Masalan, ertak tinglash jarayonida bola o‘sha ertak qahramonini o‘z qo‘li bilan yaratishi (masalan, kigizdan yoki plastilindan) uning emotsional intellektini rivojlantiradi. Bu yerda ijodkorlikning eng yuqori cho‘qqisi — bolaning o‘z mahsuloti orqali hikoya qilib berishidir. Ma‘lumki, qo‘l mehnati bilan shug‘ullangan bolada nutq defektlari kamroq kuzatiladi, chunki barmoqlarning mayda harakatlari nutq markazlari bilan biologik bog‘liqdir. Innovatsion uslublardan biri bo‘lgan "Lappuk" (interaktiv kitobcha) tayyorlash jarayoni bunga yaqqol misol bo‘la oladi.

Shuningdek, jamoaviy qo‘l mehnati faoliyati ijtimoiy moslashuv va hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim vositadir. Innovatsion yondashuvda bolalar kichik guruhlariga bo‘linib, yagona loyiha (masalan, "Kelajak shahri" yoki "Sehrli o‘rmon") ustida ishlaydilar. Bu jarayonda ular o‘zaro kelishishni, vazifalarni taqsimlashni va umumiy maqsad yo‘lida harakat qilishni o‘rganadilar. Individual ijodkorlik jamoaviy ijodkorlikka aylanganida, bolada mas‘uliyat va o‘z-o‘zini baholash hissi ortadi. Tarbiyachi har bir bolaning qo‘shgan hissasini individual tarzda rag‘batlantirishi, ularning ijodiy mahsulotlaridan ko‘rgazmalar tashkil etishi bolada motivatsiyani doimiy ravishda yuqori darajada ushlab turadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham qo‘l mehnatida innovatsiyaning bir qismidir. Masalan, bolalarga multimedia vositalari orqali mahsulotni yasash bosqichlarini interaktiv tarzda ko‘rsatish yoki "stop-motion" animatsiyasi yordamida ular yasagan shakllarni "tiriltirish" (multifilm qilish) bolalarda cheksiz hayrat va qiziqish uyg‘otadi. Bu yondashuv an‘anaviy mehnatni zamonaviy san‘at darajasiga ko‘taradi. Bolalar o‘zlari yasagan buyum nafaqat javonda turishi, balki u "harakatlanishi" mumkinligini ko‘rib, o‘z imkoniyatlariga nisbatan ishonchi ortadi.

XULOSA

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda qo‘l mehnati faoliyatiga innovatsion yondashuv — bu shunchaki yangi uslublarni qo‘llash emas, balki bolaga o‘zligini namoyon qilish uchun keng maydon yaratishdir. Bu jarayonda asosiysi natija (yasangan buyum) emas, balki jarayonning

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 03. Issue 01. January 2026

o‘zidir. Bola izlanish, tajriba o‘tkazish, xato qilish va qaytadan urinib ko‘rish orqali ijodkor shaxs sifatida shakllanadi. Pedagoglarning vazifasi esa ushbu jarayonda an‘anaviylik va zamonaviylikni uyg‘unlashtirgan holda, har bir bolaning ichki salohiyatini ochishga yordam beradigan muhitni yaratishdan iboratdir. Kelajakda kreativ fikrlaydigan mutaxassislarni tayyorlash poydevori aynan bugun, MTTlardagi qo‘l mehnati mashg‘ulotlarida qo‘yilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi". Toshkent, 2019-yil.
2. "Ilm yo‘li" maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi, ta'lim-tarbiyasiga qo‘yiladigan Davlat talablari. Toshkent, 2020-yil.
3. Vigotskiy L.S. "Tasavvur va ijodkorlik bolalik yoshida". Moskva, 1991-yil. (Kreativlikning psixologik asoslari bo‘yicha fundamental asar).
4. Sodiqova Sh.A. "Maktabgacha pedagogika". Toshkent, "Tafakkur sarchashmalari", 2013-yil.
5. Babaeva D.R. "Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy faoliyatni shakllantirish". O‘quv qo‘llanma. Toshkent, 2018-yil.
6. G.M. Najmiddinova. "Maktabgacha ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash metodikasi". Metodik qo‘llanma. 2021-yil.
7. S.A. Yusupova. "Qo‘l mehnati mashg‘ulotlarida bolalarning mayda motorikasini rivojlantirish". Ilmiy maqola, "Pedagogika" jurnali, 2022-yil.

Research Science and
Innovation House